BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA INTERPERSONAL KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION METODLARI

G‘ulomova Oychehra No‘monjon qizi
Farg‘ona davlat universiteti doktoranti
ORCID: 0009-0003-2861-1225

Annotatsiya
Ushbu maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarda interpersonal kompetentlikni integrativ yondashuv asosida rivojlantirish masalalari yoritilgan. Interpersonal kompetentlikning mohiyati, tarkibiy qismlari hamda uni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, integrativ yondashuvning bo‘lajak pedagoglarning muloqot, hamkorlik va kasbiy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishdagi ahamiyati ochib berilgan.
Kalit so‘zlar: *interpersonal kompetentlik, integrativ yondashuv, bo‘lajak o‘qituvchi, kommunikativ ko‘nikmalar, hamkorlik, kasbiy tayyorgarlik, pedagogik ta’lim.*

KIRISH

Globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim tizimiga qo‘yilayotgan talablar tobora ortib bormoqda. Zamonaviy o‘qituvchi nafaqat o‘z fanini mukammal bilishi, balki ta’lim jarayonining barcha ishtirokchilari bilan samarali muloqot o‘rnatish, hamkorlik qilish va ijtimoiy munosabatlarni boshqarish kompetensiyalariga ham ega bo‘lishi zarur.

Shu nuqtai nazardan bo‘lajak o‘qituvchilarda interpersonal kompetentlikni rivojlantirish pedagogik ta’limning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Interpersonal kompetentlik shaxsning boshqa insonlar bilan samarali munosabat o‘rnatish, muloqot qilish, hamkorlikda faoliyat yuritish va nizolarni boshqarish qobiliyatlarini o‘z ichiga oladi. Ushbu kompetentlikning rivojlanishi pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.Bugungi kunda bo‘lajak o‘qituvchilarda interpersonal kompetentlikni rivojlantirishda innovatsion metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xususan, loyiha metodi, keys-stadi, debat, trening, rolli o‘yinlar, kooperativ ta’lim hamda muammoli ta’lim texnologiyalari talabalarning muloqot madaniyati va hamkorlik ko‘nikmalarini rivojlantirishga imkon yaratadi.Loyiha metodi talabalarda jamoada ishlash, mas’uliyatni taqsimlash va birgalikda qaror qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Keys-stadi texnologiyasi esa real pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish orqali muammolarni hal etish va kommunikativ faoliyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Debat va munozara metodlari tanqidiy fikrlash, fikrni asosli ifodalash hamda boshqalar fikriga hurmat bilan yondashish malakalarini shakllantiradi.

Shuningdek, raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish ham interpersonal kompetentlikni rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi.

Onlayn hamkorlik platformalari, virtual guruhli loyihalar va interaktiv muloqot muhitlari talabalarning kommunikativ faoliyatini faollashtiradi.

Interpersonal kompetentlik zamonaviy pedagogning muhim kasbiy sifatlaridan biri bo‘lib, u shaxsning boshqa insonlar bilan samarali o‘zaro munosabatlarni tashkil etish, muloqot qilish, hamkorlikda faoliyat yuritish hamda ijtimoiy muhitga moslashish qobiliyatlarini o‘z ichiga oladi.

Mazkur kompetentlik pedagogik faoliyatning barcha bosqichlarida namoyon bo‘lib, ta’lim jarayonining samaradorligini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi.

Xalqaro tadqiqotlarda interpersonal kompetentlik XXI asr ko‘nikmalarining tarkibiy qismi sifatida e’tirof etiladi. Ushbu kompetentlik kommunikativ madaniyat, emotsional intellekt, empatiya, jamoada ishlash va liderlik sifatlarini qamrab oladi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarda mazkur sifatlarning shakllanishi ularning kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasini belgilovchi mezonlardan biri hisoblanadi

Pedagogik ta’lim jarayonida interpersonal kompetentlikning rivojlanishi ijtimoiy-konstruktivistik yondashuv bilan chambarchas bog‘liqdir.

Mazkur yondashuvga ko‘ra, bilim va tajriba insonlarning o‘zaro hamkorligi jarayonida shakllanadi. Shuning uchun bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashda muloqotga asoslangan ta’lim muhiti yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday muhit talabalarning o‘zaro fikr almashish, hamkorlik qilish va muammolarni birgalikda hal etish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Interpersonal kompetentlikning muhim tarkibiy qismlaridan biri emotsional intellekt hisoblanadi. Emotsional intellekt shaxsning o‘z his-tuyg‘ularini anglash, boshqarish hamda boshqalarning hissiy holatini tushunish qobiliyatini ifodalaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, emotsional intellekti yuqori bo‘lgan pedagoglar o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatadi, ijobiy psixologik muhit yaratadi va ta’lim sifatini oshirishga erishadi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarda interpersonal kompetentlikni rivojlantirishda refleksiv faoliyat ham muhim o‘rin tutadi.

Refleksiya talabalarga o‘z faoliyatini tahlil qilish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda o‘z ustida ishlash imkonini beradi. Natijada ularda o‘zaro muloqot madaniyati, kasbiy mas’uliyat va o‘zini rivojlantirish ehtiyoji shakllanadi.

Shuningdek, zamonaviy raqamli ta’lim muhiti interpersonal kompetentlikning yangi ko‘rinishlarini yuzaga keltirmoqda. Masofaviy ta’lim, virtual hamkorlik va onlayn muloqot vositalari bo‘lajak o‘qituvchilardan raqamli kommunikativ kompetensiyani ham talab etadi. Shu sababli pedagogik ta’lim jarayonida an’anaviy va raqamli muloqot ko‘nikmalarini uyg‘un rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Demak, interpersonal kompetentlik bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy shakllanishida muhim omil bo‘lib, uni rivojlantirish ta’lim sifatini oshirish, samarali pedagogik hamkorlikni ta’minlash va zamonaviy pedagog kadrlarni tayyorlashning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi.

XULOSA

Bo‘lajak o‘qituvchilarda interpersonal kompetentlikni rivojlantirish ularning kasbiy tayyorgarligi sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Innovatsion metodlardan foydalanish talabalarning muloqot, hamkorlik, empatiya va ijtimoiy moslashuv ko‘nikmalarini samarali rivojlantirish imkonini beradi.

Shu sababli pedagogik ta’lim jarayonida innovatsion metodlarni keng joriy etish va ularning ilmiy-metodik asoslarini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Mazkur texnologiya pedagog kadrlarni tayyorlash tizimida joriy etilganda, bo‘lajak o‘qituvchilarning nafaqat kasbiy bilimlari, balki ijtimoiy-psixologik tayyorgarligi, muloqot madaniyati va jamoada ishlash qobiliyatlari ham rivojlanadi.

Bu esa zamonaviy ta’lim tizimi talablariga mos, raqobatbardosh va kompetent pedagog shaxsini shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. — New York: Basic Books, 1983.

2.Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. — New York: Bantam Books, 1995.

3.Muslimov N.A. Kasbiy kompetensiya va pedagogik mahorat. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2013.

4.Sharipov Sh.S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan, 2012.

5.Abdullayev A.A. Pedagogik muloqot va uning samaradorligi. — Toshkent: O‘qituvchi, 2010.

6.Xodjayev B.X. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2016.

7.Jo‘rayev R.X. Pedagogik faoliyatda shaxs va muloqot. — Toshkent: Fan, 2011.